

A búcsú óráiban

Gyászbeszéd Jókai Anna búcsúztatásán

Olvasni, olvasni, olvasni! Nem parancs ez most, hanem egy lehetséges út. Így közelíthetjük meg Jókai Annát, aki nevet adott a magyar keresztény spirituális realizmusnak. Ő maga küldi nekünk a bátorítást, a vigasztalást a lehető legegyszerűbb szavakkal, amikor ezt írja: „Ami meg van írva, az meg van írva.” Most már mindig olvasni lehet.

Nekem arról az íróról kellene beszélnem, aki akár „politikus” is lehetett volna: államférfi, igazi nőként. De sohasem lett az. Micsoda sértés – gondolhatná valaki – lerángatni a királynőt a szellem magaslatairól a politika mocskos bugyraiba. De olvassunk csak figyelmesen! Az a féltés, az a mindennapi aktuális jelenlét, ahogyan a közélet, a világpolitika minden rezdülését, rángatózását figyelte, homo politicusszá tette Jókai Annát. Mert tudta: akár tetszik, akár nem, ott dőlnek el a dolgok. Így mondta egyszer, majd saját magát igazította ki. Így pontos: ott dolgok dőlnek el, dolgok dőlhetnek el, amelyekből vagy lesz jobb jövője a magyaroknak, az emberiségnek, vagy nem.

Ezért akart és tudott beleszólni napi szinten is. Beszédet tartani a Kossuth téren, a Kárpát-medence legutolsó szegletében is, előlépni, azután visszahúzódni, vágyakozni még nagyobb színpadra, az alkotó, döntéshozó emberek közelébe. Ezért volt egyszerre kiszolgáltatott nekünk, mindenkinek, és ezért volt úrnőnk, egyes számú primadonnánk. Egyszerre végtelenül törekeny – de mindig csak legbelül –, és végtelenül erős.

Erejét az a szilárd meggyőződés adta, hogy amit mond, amit ír, az rá lett bízva. Azt mondani, írni kell, mert a legmagasabb létezőtől kapta. Abból a magasságból, abból a mélységből szólt, amely nélkül a közélet, a kormányzás, a döntéseink, az ember sorsa – az övé is – elveszti valóságos viszonyítási pontjait.

Perlekedett az országért, a nemzetért percemberkéssel, felelős vezetőkkel, ha kellett, az öreg Istennel. De Krisztussal soha nem perlekedett, mert Krisztus mindig a mi oldalunkon áll. „Hogy mivé fajul a világ ebben a zavaros évezredben, hogy mi lesz a sorsa Magyarországnak, és milyen lesz az egyéni sors Magyarországon, az az irodalom felelőssége is.”

Az itt következő három beszéd Jókai Anna temetésén hangzott el, a budapesti Magyar Szentek Templomában, 2017. június 26-án.

De írni, ez nem elég, ez kevés. Menni kell, mondani, hirdetni, hinteni az ígét, kapcsolatot teremteni a Kárpát-medencével és a világmagysággal, ember és ember között.

Rajongótábora van, s lesz ezután is bizonyosan. Szépségét, sugárzását, tiszta beszédét élete során fokozatosan volt képes eszközként tekinteni, a nagy cél szolgálatába állítani. A spirituális cél, hogy szeretni kell, s a realitás, hogy szeretni lehet: spirituális realizmus. Szeretni lehet a magyarokat, az embereket. Mert a leggyarlóbb, a legelesettebb pillanatokban, helyzetekben, egyéni sorsokban, nemzeti kétségek fölött és alatt ott ragyog az isteni kegyelem napvilága, mellyel kapcsolatba lehet lépni. Ezért a kapcsolattér dolgozott és élt, ezért spirituális. A „spiritus”, a szellem, az közvetít, az médium, más szavakkal vinculum, kötelék. Ezért állják ki az általa teremtett kapcsolatok az idők próbáját. Ítéletei ezért irgalmasok, realizmusa ezért tapintatos.

Ő írja a legutolsó könyvben: „a lélek mélységén szunnyadó örök szentséget ne sértsük, ne alázzuk meg. Tudni kell elhallgatni, irgalmasan élni.” Irgalmas őszinteség, kendőzetlen lelkiség, spirituális realizmus, magyar keresztény spirituális realizmus, amely csak ezen a táján a világnak születhetett. Közöttünk, és csak közöttünk teremheti tovább is gyümölcseit. Utolsó éveinek gondja az volt: írjam, vagy ne írjam? És hogyan írjam azt az „átvilágítást”? Hogyan lehet odaállni a tükör elé, amelyet a Szentírás a szabadság tökéletes törvényének nevez? Amelybe, ha beletekintünk, akkor látjuk magunkat, és látunk másokat. Úgy gondolta: önmagára is rá kell tekintenie ebben a tükörben.

Memoárt írt, dióhéjban az életét. Az utolsó könyv, amelynek megjelenése egybeesik – hogyan is lehetne ez másképp egy igazi írónál – halála pillanatával. Sokan fogják majd úgy lapozgatni – nekem két éjszakába került –, hogy keresik benne nemcsak az igazságot, hanem magukat is névvel, név nélkül. De első sorban nem Jókai Anna rólunk alkotott ítélete miatt kell izgulnunk olvasás közben. Inkább annak az ajándéknak lehet örülni, melyet még utoljára ezzel az átvilágítással, az utolsó előtti átvilágítással nekünk és gyermekeinknek adott. Talán Sándornak is üzenetként küldte, aki nélkül olyan fájdalmas volt látni őt az utolsó években.

Olvasni. Olvasni úgy, ahogy régen, a kora középkorig: hangosan. Vagyis nem hallgatni, nem engedni elhallgatni, nem engedni elhallgattatni a közéletben,

a politikában sem azt a Jókai Annát, aki nem illik, és nem is akart beleilleni semmifajta ilyen-olyan modern irodalmi táborokba, de joggal tartott arra igényt, hogy része legyen, hogy alkotója legyen nemcsak a XX., hanem a XXI. század magyar irodalomtörténetének is. Része lett, része lesz.

Mindig velünk akart lenni, mindig hozzánk akart szólni. A halál – írja – „akár a mag halála, nem pusztán rothadás, hanem az új hajtás feltétele.”

Tisztelt Gyászolók! Lesz-e közünk ehhez az új hajtáshoz? A lényeg, hogy szóljon hozzánk! Szóljon hozzánk ezután is, ez a legtöbb, amit kérhetünk. És mi hallgatni fogjuk. Ez a legtöbb, amit ígérhetünk. Mint ahogyan most, a búcsú utolsó földi pillanatában is hallgatjuk, amit írt: „Jelentősége születésének olyan mértékben van, amilyen mértékben képes leszek kimunkálni majd halálom jelentőségteljeségét; visszaadni magamat a rám bízott működés végeztével. Ami azonban bizonyos: minden szándékkal azt a szellemi, lelki láncot erősítem, amely összeköti ezt a már-már materiába fagyott, hűtlen világot a szeretetben égő hűség »égiakkal«”.

Kedves Anna! A boldog feltámadás reménye alatt búcsúzunk.

Balog Zoltán

„Ne nyugtalankodjék a szívetek”

Jókai Anna minden írásában és írásával tanít. Ezt tette mindig: könyveivel, előadásaival, sugárzó egyéniségével. Ezt teszi halálában is.

Amikor most búcsúzom tőle és emlékezem rá, akkor felidézem azokat a szavait, amelyeket a reményről fogalmazott meg. Ezek szépen egybecsengenek az imént hallott evangéliumi szavakkal, amikor Jézus így vigasztalja tanítványait a búcsúbeszédében: „Ne nyugtalankodjék a szívetek...” Számos alkalommal pedig arra bátorított, hogy „ne féljete”. Anna számára az evangélium erőforrás volt. Ebben az iskolában tanult Krisztustól – és tanított meg sokakat a gondviselő Isten iránti bizalomra. Ezért tudott hitelesen írni arról a reményről, amely túlmutat a halálon, amelyben nincs semmiféle nyugtalanság vagy félelem. Szavait abból a beszélgetőkönyvből veszem, amely kilenc évvel ezelőtt jelent meg, *Szeretet szívetek* címmel.

Kedves Anna, ugye nincs ellenedre, ha most Téged idézlek? Így fogalmaztál: „Én nem tudom magamat beleélni annak a helyzetébe, aki tényleg azt gondolja, hogy egy küzdelmes, szenvedésekkel, né-

miképp örömmel tarkított élet után, amikor bekövetkezik a halálnak a pillanata, az végleges állapot. Ebben nekem semmi remény nincs. Pontosabban, aki a halált végleges állapotnak tudja, annak számára én reményt adni nem tudok.”

Később pedig azt mondtad: „A reményt csak abban látom, hogy tényleg kinyitjuk a szívünket, kinyitjuk az agyunkat, és megértjük, hogy megtörtént a krisztusi feltámadás. Azóta mondhatjuk nyugodtan, hogy a halál végleges értelemben nincsen. Egyébként arra a kérdésre: »halál, hol a te fullánkod?« – még sok ember csak úgy tud felelni, hogy bennem van. Azért érzi így, mert nincsen mögötte spirituális háttér. Én azt hiszem, hogy valóban úgy van, ahogy mondtuk: Krisztus nem a múltunkként áll mögöttünk, hanem a jövőnként előttünk. Ez a reménység.”

Kedves Anna, Te már olyan vagy, mint a Babits Mihály által könyörögve kért Szent Balázs püspök: „okos felnőtt”-ként „túl vagy mindenben”. „Te már mindent tudsz”, tudod, „mit ér az élet... S talán azt is, hogy nem is / olyan nagy dolog a halál.” Köszönjük neked, hogy olyan sokat fáradoztál annak a spirituális háttérnek az építésén, amely a remény befogadásához és a félelem elűzéséhez kell. Tudom, hogy sok ember életében éppen a Te bátor és okos szavaid csillantották meg azt a reményt, amely túlmutat a halálon. Sok kereső kezét illesztettél rá az egyetlen igazi kapaszkodóra. Műveid által taníts bennünket továbbra is erre az evangéliumi bátorságra!

Te azóta már tapasztalatból is tudod, amit korábban hittel hittél, és látnokként így fogalmaztál meg: „Ami elmúlik, abba nem lehet kapaszkodni. Tehát bármilyen szép volt a múlt, legyen az pénz, karrier, hírnév, siker, szerelem, mind kedves és fontos tud lenni, ajándék tud lenni, de kapaszkodni csak abba lehet, amiről tudom, hogy múlhatatlan. És egyetlen múlhatatlan van. Az Isten.”

Köszönjük neked, hogy hitedet nem rejtetted véka alá. Te nemcsak a teremtő és végtelen hatalmú Istenben hittél, aki uralkodik a világon, hanem abban, aki egy lett közülünk, és aki azt ígerte: „Én veletek vagyok minden nap a világ végezetéig”. Erre utalva fogalmaztál így: „Ez az egyetlen olyan ígéret a földi világnak, ami biztosan be is teljesül. Krisztus a testet öltött Remény.”

Ma azért imádkozunk, hogy ez a Remény teljesebbé váljon a Te életedben is, hogy Benne örök békét, örök nyugalmat és örök életet találj! Amen!

Ternyák Csaba

Szerény szavak Jókai Anna temetésén

Nem lenne teljes Jókai Anna életművének ismerete egyik fő szívügyének, a Keresztény Kulturális Akadémián betöltött tevékenységének megemlítése nélkül. A megalapítás célja egyrészt az volt, hogy a legelhagyottabb vidékekre, a legszerényebb lehetőségű emberekhez is eljusson a legmagasabb szintű keresztény kultúra, másrészt, hogy az azonos eszmeiség mellett elkötelezett legjelesebb tudósainkat, íróinkat, újságíróinkat, művészeinket vonjuk baráti közösségbe egymás lelki megerősítésére, termékeny tapasztalat- és gondolatcserére.

Anna igazán komolyan vette céljainkat, jó néhány vidéki kulturális szervezet rajtunk keresztül találta meg, ő pedig sokszor jótékony jelleggel, vagy támogatók jóvoltából jutott el hozzájuk. Egyik Keresztény Országértékelő Konferenciánk szónokaként elmondta: „Vannak olyan rajongóim is, akik soha egyetlen sort sem olvastak tőlem, de a személyes találkozás odavonzza őket a gondolataimhoz.”

Épp ilyen odaadással éltük át a barátságát is. A meghitt hangulatú karácsonyi összejöveteleken rövid produkciókkal ajándékoztuk meg egymást, amire ő maga

is lelkesen készült, de rendkívüli meglepetésként ért, amikor a nyár elején egy, az övénel lényegesen könnyebb műtét után, otthoni lábadozásom első napjaiban megszólalt a telefonom, és Anna nevét írta ki. Akkor már minden nap küzdelmet jelentett számára az életért. Mezey Katika segítségével hívott fel: „Ne haragudj, hogy nem tudlak meglátogatni – mondta –, de most nem vagyok olyan állapotban!” Elképedve hallgattam a szavait, aztán további akadémiai betegünk állapotáról érdeklődött.

„Nagyon kedves vagy, Anna, de ha lábra álltam, inkább én látogatlak meg téged!” – válaszoltam, és betegágyánál való találkozásaink során így részesült több alkalommal is a szentségekben. A gondozásából komoly részt vállaló, szintén közösségünkhöz tartozó Pitti Katalinnak megvallotta: „Tudod, úgy vágyódom már odaátra. Olyan kíváncsi vagyok az ottani világra”.

Kedves Anna! Profetikus író, hűséges, igaz barát, hitvalló keresztény és tudatos magyar ember voltál. Nem búcsúzunk, mert nem hagytál el, csak megelőztél bennünket abban, amit nekünk még ki kell érdemelnünk. Addig is mindent köszönünk. **Pajor András**

